

TIDLIG INTERVENSJON I FØRSKOLEALDER (TIF)

HOVEDBUDSKAP FOR VIDERE ARBEID MED POLITIKKUTFORMING

Innledning

Formålet med dette dokumentet er å gi en oversikt over hovedkonklusjonene og anbefalingene fra analysen om tidlig intervensjon i førskolealder (TIF), som er utført av European Agency for Development in Special Needs Education (EA). Oversikten inneholder en oppsummering av fremgangen og de viktigste endringene som har skjedd i deltakerlandene siden 2005 på dette området, både med hensyn til retningslinjer og praksis.

På globalt og europeisk nivå er det en tydelig sammenheng mellom fattigdom eller en vanskeligstilt bakgrunn og lave læringsresultater. Det har vist seg at fattige eller vanskeligstilte familier er de som har mest nytte av barnehage- og førskoletilbud (ECEC – Early Childhood Education and Care). I 2010 hadde European Council som mål at det skulle gis tilbud til minst 90 % av barn mellom 3 år og alderen for start i obligatorisk skole, og til minst 33 % av barn under 3 år (Europaparlamentet, 2011).

TIF – utvikling i Europa og internasjonalt

Resultatene av EAs arbeid er oppdatert med den siste utviklingen på dette området i Europa og internasjonalt (Europakommisjonen, 2010 og 2011; Europaparlamentet, 2011; FN, 2006; WHO, 2011). EAs analyse har også blitt anerkjent i flere viktige policydokumenter (for eksempel Europaparlamentet, 2011; Europakommisjonen, 2011).

Utviklingen på området tidlig intervensjon i førskolealder setter søkelys på en rekke viktige punkter. Et barnehage- og førskoletilbud av høy kvalitet legger til rette for at alle barn kan realisere sitt potensial. Dette kan derfor være et viktig bidrag til å oppnå to av hovedmålene i Europa 2020. Det ene er å redusere tidlig frafall til under 10 %, og det andre er å løfte minst 20 millioner mennesker ut av fattigdom og sosial utestenging. Europa 2020-strategien kan ikke realiseres hvis ikke alle barn får en god nok start i livet.

Hovedprioriteringene og nøkkelementene i TIF-retningslinjer og -praksis fokuserer på:

Tilgang til universelle og inkluderende barnehage- og førskoletilbud: Tilgang til universelt tilgjengelige og inkluderende barnehage- og førskoletilbud av høy kvalitet er gunstig for alle. Barnehage- og førskoletilbud kan sikre bedre inkludering av barn med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning og bane vei for at de senere blir inkludert på ordinære skoler (Europakommisjonen, 2011).

Administrasjon av barnehage- og førskoletilbud: En systemisk tilnærming til barnehage- og førskoletilbudet forutsetter godt samarbeid mellom de ulike politiske sektorene, for eksempel utdannings-, arbeids-, helse- og sosialsektoren. Det trengs en felles visjon som deles av alle aktørene, også foreldrene. I tillegg trengs det felles retningslinjer med samsvarende mål i hele systemet og klart definerte roller og ansvarsområder på sentralt og lokalt nivå (Europakommisjonen, 2011).

Kvaliteten på barnehage- og førskoletilbudet: Barnehage- og førskoletilbudet bør utformes og leveres på en måte som imøtekommer hele spekteret av barnas behov: kognitive, emosjonelle, sosiale og fysiske. Å tilegne seg ikke-kognitive ferdigheter (for eksempel utholdenhet, motivasjon, evne til samhandling) tidlig er avgjørende for all fremtidig læring og god sosial deltakelse. Et barnehage- og førskoletilbud av høy kvalitet utfyller, det erstatter ikke, et sterkt velferdssystem (Europakommisjonen, 2011).

Tilnærming med barnet i fokus: De første årene i barnets liv er avgjørende for utvikling av kognitive, sensoriske og motoriske evner, følelsesmessig og personlig utvikling og språktilegnelse. Det er i løpet av disse årene grunnlaget for livslang læring blir lagt (Europaparlamentet, 2011).

Involvering av foreldrene: Foreldrene, både mor og far, er fullverdige partnere i barnehage- og førskoletilbudet. Barnehage- og førskoletilbudet skal være fullt ut basert på medvirkning, der alt personale, foreldrene og om mulig også barna deltar (Europaparlamentet, 2011).

Personale: Personalets kompetanse er en nøkkelfaktor for et barnehage- og førskoletilbud av høy kvalitet. Barnehage- og førskolepersonalet må håndtere mange ulike forhold, og de har ansvar for barn med ulike behov. Arbeidet innebærer dermed kontinuerlig refleksjon om pedagogisk praksis, samt en systemisk tilnærming til profesjonalisering av personalet (Europakommisjonen, 2011).

EA-prosjektet Tidlig intervensjon i førskolealder (TIF)¹

I TIF-prosjektet fra 2010 deltok 35 eksperter fra 26 land², deriblant politikere som arbeider med tidlig intervensjon i førskolealder, og fagpersoner på dette feltet.

Formålet med prosjektanalysen var å ta utgangspunkt i de viktigste funnene fra den første EA-analysen (2003–2004) og gi en oversikt over den viktigste fremgangen og utviklingen på området tidlig intervensjon i førskolealder på europeisk nivå siden 2005.

EA-prosjektanalysen fra 2005 fremhevet viktigheten av TIF på både politisk og faglig nivå og foreslo en TIF-modell der helse-, utdannings- og sosialsektoren er direkte involvert. Denne modellen fokuserer på barnets utvikling og hvordan sosial samhandling virker inn på menneskets utvikling generelt og på barn spesielt. Dette representerer et skifte fra den tradisjonelle formen for intervensjon som hovedsakelig fokuserer på barnet, til en bredere tilnærming som involverer barnet, familien og miljøet rundt. Dette sammenfaller med utviklingen av ideer på funksjonshemmingsfeltet, der fokus er flyttet fra en "medisinsk" til en "sosial" modell.

I tråd med denne nye modellen ble følgende definisjon foreslått og vedtatt av ekspertgruppen som arbeidet med både den første EA-analysen og prosjektoppdateringen:

Tidlig intervensjon i førskolealder er en kombinasjon av tjenester/ytelser beregnet på helt små barn og deres familie, som tilbys på forespørsel fra familien på et bestemt tidspunkt i barnets liv, og som omfatter alle tiltak som iverksettes når et barn trenger tilpasset støtte for å:

- sikre og styrke dets personlige utvikling;
- styrke familiens kompetanse;
- fremme sosial inkludering av familien og barnet.

I analysen ble det identifisert fem faktorer som er relevante for denne modellen, og som må iverksettes på en effektiv måte. Alle disse faktorene er forbundet med hverandre og kan ikke betraktes isolert:

Tilgjengelighet: Et felles mål innen TIF er å nå ut til alle barn og familier som har behov for hjelp, så tidlig som mulig. Dette er en generell prioritet i alle landene.

Nærhet: Dette aspektet går ut på å sikre at støtten når ut til alle i målgruppen. Støtten gjøres tilgjengelig så nær familien som mulig, både på lokalt og sentralt nivå.

Lav pris: Tjenestene er gratis eller koster svært lite. Tjenestene finansieres av det offentlige gjennom helse-, sosial- eller utdanningsmyndighetene, eller av private organisasjoner, inkludert ideelle organisasjoner.

¹ Mer informasjon finnes her: <http://www.european-agency.org/agency-projects/early-childhood-intervention>

² Belgia (den fransktalende delen), Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Island, Kypros, Latvia, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Slovenia, Spania, Storbritannia (England og Nord-Irland), Sveits, Sverige, Tsjekkia, Tyskland, Ungarn, Østerrike

Tverrfaglig samarbeid: Fagpersoner som jobber med direkte støtte til små barn og familier, kommer fra ulike fagdisipliner (yrker) og har derfor forskjellig bakgrunn avhengig av hvilken tjeneste de er tilknyttet. Tverrfaglig samarbeid forenkler informasjonsutvekslingen mellom medlemmene i en gruppe.

Mangfold i tjenestetilbudet: Denne faktoren er tett forbundet med mangfoldet av fagdisipliner som til sammen utgjør tidlig intervensjon i førskolealder. Et fellestrekk i de ulike landene er innkoblingen av helse-, sosial- og utdanningssektoren. Det er imidlertid her man også finner de største forskjellene.

Resultatene fra EA-analysen fra 2005 fremhevet at "Tidlig intervensjon i førskolealder (TIF) dreier seg om retten svært små barn og deres familie har til å motta den hjelpen de trenger. TIF har som mål å støtte og styrke barnet, familien og tjenestene involvert. Tidlig intervensjon i førskolealder bidrar til å skape et inkluderende samfunn preget av samhörighet og bevissthet omkring rettighetene til barn og deres familier" (s. 3).

Prosjektfunn og anbefalinger

Hovedfunnene fra analysen i 2010 underbygger tydelig de tre prioriteringene som ble fremhevet i det tidligere arbeidet:

Nå ut til alle grupper med behov for tidlig intervensjon i førskolealder: Denne prioriteringen gjelder å nå alle barn og familier med behov for støtte, så tidlig som mulig. Dette er et felles mål for tidlig intervensjon i førskolealder, og det er en prioritet i alle deltakerlandene.

Sikre kvalitet og lik standard på tjenestetilbudet: Denne prioriteringen gjelder behovet for å ha klart definerte kvalitetsstandarder for tjenester og tilbud innen tidlig intervensjon i førskolealder. Dette omfatter også utvikling av mekanismer som kan brukes til å evaluere kvalitetsstandarder og kontrollere at de blir fulgt. Slike mekanismer ville gjøre tjenestene mer effektive og sikre samme kvalitet på tjenestetilbudet i hele landet, uavhengig av geografiske forskjeller.

Respektene rettighetene og behovene til barna og familien: Denne prioriteringen gjelder behovet for å opprette familiefokuserte og lydhøre tjenester for barn og familier. Tjenestene skal arbeide for barna og familien, og foreldrene deltar på hvert nivå i planleggingen og utviklingen av TIF-tjenester for barnet.

TIF-prosjektarbeidet munnet ut i fire konkrete anbefalinger. Disse omfatter:

1. Lovgivning og politiske tiltak: Siden 2004/2005 har det blitt vedtatt mange lover, forskrifter, forordninger og andre politiske tiltak. Dette er et uttrykk for at myndighetene og beslutningstakere har engasjert seg på området tidlig intervensjon i førskolealder. Lovgivning og retningslinjer er de første trinnene i prosessen. Effektiv iverksettelse og kontroll av de politiske tiltakene er imidlertid like viktig som selve tiltakene.

2. Rollen til fagpersoner: Det ble kartlagt hva som er nøkkelrollen til fagpersonene som er involvert på ulike nivåer i prosessen. Denne rollen omfatter:

- Hvilken måte familiene får informasjon på.
- Hvilke opplæringsprogrammer som brukes for å forberede personalet på å jobbe i tverrfaglige grupper, dele felles kriterier og mål, og samarbeide effektivt med familiene.

3. Behovet for å ha en koordinator eller nøkkelperson for tidlig intervensjon i førskolealder mellom flere tjenester ble fremhevet. Dette ville garantere koordinering mellom tjenester, fagpersoner og med familier.

4. Forbedre koordineringen på tvers av og innenfor sektorer: Det er mange mulige årsaker til at koordineringen av TIF-tjenestene ikke er god nok. Mange ulike sektorer er involvert i tjenestetilbudet (helse, sosial, utdanning), og de har ulik arbeidskultur, ulik filosofi og ulike finansieringssystemer. Fagpersonene som er involvert, kommer fra ulike disipliner og har ulik bakgrunn. Familien bør være i sentrum, og tjenestene bør koordineres rundt den.

Områder som trenger videre politikkutforming

I løpet av de siste årene har det skjedd fremgang på feltet tidlig intervensjon i førskolealder. Det har blitt iverksatt gode politiske tiltak, det har blitt utformet og levert barnehage- og førskoletjenester av høy kvalitet, og tilbudet og koordineringen av tjenester er blitt bedre. Det er imidlertid en rekke viktige politiske områder som må vies mer oppmerksomhet. På grunnlag av de politiske prioriteringene på europeisk nivå og funnene fra TIF-prosjektet, argumenteres det for at det trengs mer arbeid for å sikre at TIF iverksettes på en rettferdig og effektiv måte. Det må spesielt fokuseres på følgende områder:

Omfattende strategi: Uansett hvor gode TIF-tjenestene er, kan de bare delvis kompensere for fattigdom og lav sosioøkonomisk status. Det er viktig å øke de langsiktige fordelene med TIF av høy kvalitet for barn fra vanskeligstilte familier. TIF må derfor knyttes til tiltak på andre politiske områder, slik at det inngår i en omfattende strategi (arbeid, bolig, helse osv.).

Kvalitetsstandarder: Det bør finnes tydelig definerte kvalitetsstandarder for TIF-tjenester og ytelser for å forbedre TIF-tilbudet i hele EU. Disse standardene skal utfylle de eksisterende kvantitative målene. For å forbedre tjenestene bør det utvikles mekanismer som kan brukes til å evaluere tilbudet og kontrollere at kvalitetsstandardene oppfylles.

Offentlige utgifter og investering: Tendensen er at TIF vies mindre oppmerksomhet og får lavere investeringer enn andre utdanningstrinn. Dette til tross for at alt tyder på at TIF er mer effektivt og kostnadseffektivt enn intervensjon på senere stadier. Det er sterkt behov for å sikre at finansiering brukes på en mest mulig effektiv måte.

Kvalifisert personale: Det er en stor utfordring å tiltrekke seg, lære opp og beholde personale som har de ønskede kvalifikasjonene, siden utviklingen i integreringen av barnepleie og læring er at personalet må ha økt faglig kompetanse. De faglige standardene bør heves ved at det innføres godkjente kvalifikasjoner for alle som arbeider på området tidlig intervensjon i førskolealder. Det bør også fokuseres på kvaliteten på læreplanen og hvor formålstjenlig den er, i tillegg til hvordan man kan analysere og lære av gode erfaringer.

Avsluttende kommentarer

Hovedbudskapet har vært at selv om alle landene har satsset på dette området og det har vært fremgang på alle nivåer, må det arbeides videre for å sikre at hovedprinsippet oppnås – barnets og familiens rett til å få den støtten de trenger. Tilgang til universelt tilgjengelige og inkluderende barnehage- og førskoletilbud av høy kvalitet er det første trinnet i en langsiktig prosess mot inkluderende opplæring og like muligheter for alle i et inkluderende samfunn.

Referanser

Europakommisjonen (2010) *Communication from the Commission. Europe 2020 – A strategy for smart sustainable and inclusive growth*. COM(2010) 2020

Europakommisjonen (2011) *Communication on Early Childhood Education and Care* (Februar 2011) COM(2011) 66

Europaparlamentet (2011) *European Parliament Resolution of 12 May 2011 on Early Years Learning in the European Union* (I/2010/2159)

FN (2006) *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, New York, FN. Nettressurs er tilgjengelig på <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

Verdens helseorganisasjon (2011) *World Report on Disability*. Genève, Sveits WHO

European Agency for Development in Special Needs Education

Dette dokumentet er utarbeidet med støtte fra Europakommisjonens generaldirektorat for utdanning og kultur: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm